

או ששכרו לשמור את הפרה [פרה אדומה],
שלא יעלה עליה עול, ושלא תומם,

או ששכרו לשמור את הזרעים [לצורך קרבן
עומר ושתי הלחם] —

אין נותנין לו שכר שבת.

לפיכך אם אבדו בשבת — **אינו חייב** לז-ב
באחריותו, שהרי על השמירה בשבת אינו
נוטל שכר, והרי הוא שומר חינם.

ואם היה הפועל **שכיר שבת** [שבוע אחד],
או שהיה **שכיר חדש**, או שהיה **שכיר שנה**,
או שהיה **שכיר שבוע** [שבע שני שמיתה],
נותן לו שכר שבת. שכיון שלא הזכיר את
השבת בפירושו, אלא הבליעה בין שאר
הימים, אין זה נחשב שכר שבת.

לפיכך אם אבדו — חייב באחריותו!

רואים שמותר לשלם שכר שבת על ידי
הבלעה!

אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קוראין
בתחילה, משום דיפנו אבחתהון דינוקו
למצותא דשבתא [כדי שיתפנו אבות
התינוקות למצוות השבת, וישתעשעו עם
התינוקות. ואם יהא מותר לקרות בתחילה
בשבת, יחושו האבות לביטולם של
התינוקות⁽⁸⁰⁾].

ואיבעית אימא: משום דבשבתא אכלין

הרי הם **שונין**, חוזרים ומשננים, את אותו
ענין **בראשון** [אף שזו פעם ראשונה שהם
חוזרים ושונינים אותו].

ועתה, **בשלמא למאן דאמר** שהשכר
שמשלמים על לימוד מקרא הוא **שכר פיסוק**
טעמים, היינו דאין קורין בתחילה **בשבת**,
שהרי עיקר לימוד פיסוק טעמים הוא בפעם
הראשונה, וטרחה מרובה, ונוטלין על כך
שכר, והרי זה שכר שבת!

אבל על החזרה אין נוטלין שכר, משום שאז
כבר אינו טורח גדול ללמד פיסוק טעמים,
ולכן שונין בראשון.

אלא למאן דאמר שמה שמשלמים הוא **שכר**
עבור שימור התינוקות, **אמאי אין קורין**
בתחילה בשבת, **ואמאי שונין בראשון**, מאי
נפקא מינה בין לימוד ראשון לחזרה לענין
זה, **הא גם אם למדו כבר את הענין, איכא**
שכר שימור דשבת!

ודחינן: **וליתעמיר**, שהשכר הוא עבור פיסוק
טעמים, **שכר פיסוק — בשבת מי אסור?** הרי
הבלעה בשאר ימי השבוע היא, שאינו משלם
לו שכר שבת בנפרד, אלא מבליע את שכרו
בשאר ימי השבוע, ותשלום שכר שבת על
ידי הבלעה — **מישראל שרי!**

דתניא: השוכר את הפועל כדי לשמור את
התינוק [שהיו מגדלים תינוקות בחצרות
הבנויות על גבי הסלע מפני קבר התהום,
כדי שיהיו טהורים כדי למלא מים מן המעיין
לקדש אפר פרה⁽⁷⁹⁾],

הללו ממלאים מים למקדשין, ומזין עליו כל
שבעה.

80. כך פירש הר"ן. והרא"ש כתב, דאם היו

79. כך פירש הר"ן. ורש"י במס' בבא מציעא
[נ"ח ע"א] כתב, דהיינו לפי שעשו מעלה בכהן
השורף את הפרה, שתהא פרישתו בטהרה, ואין
אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעה, והתינוקות

עצמה. שכיון שמדאורייתא הוא, הרי זה כחוקים ומשפטים.

דאמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב, מאי האי דכתיב: "ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא"?

"ויקראו בספר תורת האלהים" — זה מקרא.

"מפורש" — זה התרגום, שמפרש את המקרא⁽⁸²⁾.

"ושום שכל" — אלו הפסוקים, הנקודות המפסיקות בין הפסוקים, שעל ידיהם מבין האדם את המקרא על פי תנועת הטעמים⁽⁸³⁾.

"ויבינו במקרא" — זה פיסוק טעמים⁽⁸⁴⁾.

ואמרי לה [ויש שאומרים]: "ויבינו במקרא" — אלו המסורות [חסירות ויתירות, מה שנמסר במסורה].

אמר רבי יצחק: מקרא סופרים, דהיינו, צורת הקריאה שמסרו לנו הראשונים, שנקראו סופרים,

ועיטור סופרים, דהיינו, תיבות יתירות

ושתין יותר משאר ימי השבוע, ויקור עליהון [על התינוקות] עלמא, שאיבריהן כבדים עליהם, ולכן אינם יכולים ללמוד בתחילה, לפי שדבר זה צריך עיון מרובה.

כדאמר שמואל: שינוי וסת [שינוי ההרגל, דהיינו, מי שמשנה מהרגלו שהוא רגיל לאכול בכל יום⁽⁸¹⁾] — תחילת חולי מעיים הוא.

והוינן בה: ולמאן דאמר שמה שנוטלין שכר על לימוד המקרא היינו שכר פיסוק טעמים, מאי טעמא לא אמר שהטעם הוא משום שכר שימור?

קסבר: בנות מי קא בעיין שימור? הרי אינן צריכות שימור, לפי שאין דרכן לצאת לחוץ! ואם כן, למה שנה התנא של משנתינו בסתם שלא ילמדנו מקרא, שמשמע בין בנים ובין בנות, הרי בנות יכול הוא ללמד, שהרי אין נוטלין שכר על לימודן!

ולמאן דאמר שהטעם הוא משום שכר שימור, מאי טעמא לא אמר משום שכר פיסוק טעמים?

קסבר: פיסוק טעמים דאורייתא הוא, ואסור ליטול שכר על לימודם — כלימוד התורה

מגילה [ג' ע"א].

83. כך כתב הר"ן. ומהרש"א כתב, כי ערבוב ענין מביא לטעות. אבל ההפסק לפי ענינו, משים שכל וחכמה לכל ענין. וכן היא דלהלן "ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים", גם זה הוא דבר נוסף להפסיק הענינים להבינו.

84. ופיסוק טעמים נקרא הבנה, משום שעל ידי הניגון — מבינים לחבר המקרא למעלה או

קורין בתחילה, היה חמור להם, והיו צריכים להאריך, והאבות מצפים לסעוד עד שיבואו התינוקות, ומבטלין עונג שבת.

81. ולשון הרשב"ם במס' ב"ב [קמ"ו ע"א]: וסת — חוק, כמו עני, שכל ימות החול אוכל פת חריבה, ובשבת אוכל בשר וכו'. עיי"ש.

82. הוא תרגום אונקלוס. שניתן כבר מסיני, ושכחום — וחזרו ויסדום, כדאיתא במסכת

"תסגר שבעת ימים אחר תאסף" הנאמר במרים, שהיה לו לכתוב: "תסגר שבעת ימים ותאסף",

"קדמו שרים אחר נוגנים", שהיה לו לכתוב "קדמו שרים נוגנים".

וכן מה שנאמר: "צדקתך כהררי אל". שהיה לו לכתוב "צדקתך הררי אל", שכוונת הכתוב לומר, שההרים הרמים, שהם המלאכים, צריכים לצדקת ה'. אלא שכתב "כהררי אל" — לתפארת הלשון⁽⁸⁶⁾.

ואלו הם המקראות שקריין ולא כתיבן:

המילה "פרת" ד"בלכתו", דהיינו, שקורין באותו מקרא: "בלכתו להשיב ידו בנהר פרת", אף שהמילה "פרת" אינה כתובה בפסוק.

והמילה "איש" ד"באשר ישאל איש בדבר האלהים",

"באים" ד"נבנתה", דהיינו, המילה "באים" של הפסוק: "הנה ימים באים נאם ה' ונבנתה העיר וגו'",

"לה" ד"פליטה", דהיינו, המילה "לה" של הפסוק: "יהי לה לפליטה",

"את" ד"הגד הוגד", דהיינו, המילה "את" של הפסוק: "הגד הוגד לי כל אשר עשית את חמותך",

שנכתבו לייפות את הלשון, וכפי שיבואר להלן [ונקראו עטור, לפי שהן מעטרין את הלשון⁽⁸⁵⁾],

וקריין ולא כתיבן, דהיינו, תיבות הנקראות כשקורין בתורה, אבל אינן כתובות במקרא,

וכתיבן ולא קריין, דהיינו, תיבות הכתובות במקרא, שאינן נקראות —

כל הדברים הללו, הלכה למשה מסיני הם. שכך קיבל משה מסיני, ומסר לישראל.

ומהו מקרא סופרים —

ארין, שכשיש בו אתנחתא, נקרא בקמץ,

וכן כגון המילים שמים ומצרים, שאף על פי שאין בהם אל"ף בין המ"ם ליו"ד של "שמים", ובין הרי"ש ליו"ד של "מצרים", נקראין כאילו היתה בהם, ואינן נקראין בחיריק.

עטור סופרים — היינו כגון הפסוקים דלהלן, שהמילה "אחר" שנכתבה בהן — יתירה היא, ואינה אלא לתפארת הלשון:

"סעדו לבכם אחר תעבורו" הנאמר באברהם, שדי היה לו לכתוב: "סעדו לבכם ותעבורו",

"תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך" הנאמר ברבקה,

86. עוד הביא הר"ן בשם מורו, דעטור סופרים, היינו שכותבין טעם מפסיק ב"אחר", כי היכי דלישתמע אח"כ תלך, ואח"כ תעבורו, ואחר כן תאסף, קדמו שרים — ואח"כ נוגנים. וכן בפסוק "צדקתך כהררי", נפסק בטעם כהררי ממלת אל,

למטה. רא"ש.

85. כך פירש הר"ן. והרא"ש כתב, דהיינו תיבות שהיו ראויות להנתן בתיבה, והוסרו ממנה. ונקרא "עטור", כמו "רק הבמות לא סרו", דמתרגמינן: "לא עטרו".

"חמש" ד"פאת נגב", דהיינו, מילת "חמש" השניה של הפסוק "ואלה מידותיה וגו' חמש חמש מאות וגו'",

"אם" ד"כי גואל, דהיינו, מילת "אם" של הפסוק "כי אמנם כי אם גואל אנכי".

הליו, מקראות אלו דלעיל, כתבן — ולא קריין.

אמר רב אחא בר אדא, במערבא [בארץ ישראל] פסקין להדין פסוקא לתלתא פסוקין [מחלקים את הפסוק דלהלן לשלשה פסוקים]:

"ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. ויגד משה את דברי העם אל ה'"⁽⁸⁸⁾.

אמר רבי המא ברבי חנינא: לא העשיר משה — אלא מפסולתן של לוחות הברית⁽⁸⁹⁾.

"אלי" ד"הגורן", דהיינו, המילה "אלי" של הפסוק: "ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה" [והגמרא קוראת לפסוק זה "הגורן", על שם הפסוק הבא אחריו: "ותרד הגורן וגו'"].

"אלי" ד"השעורים". דהיינו, המילה "אלי" של הפסוק: "ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי וגו'".

הליו, תיבות אלו דלעיל — קריין ולא כתבן.

ותיבות אלו דלהלן — כתבן ולא קריין:

"נא" ד"יסלח", דהיינו, מילת "נא" של הפסוק "יסלח נא ה' לעבדך בדבר הזה",

"זאת" ד"המצוה", דהיינו, המילה "זאת" מהפסוק "כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת"⁽⁸⁷⁾,

"ידרוך" ד"הדורך", דהיינו, המילה "ידרוך" של הפסוק "ידרוך הדורך את קשתו",

לח-א

88. והיינו משום שלפי פשוטו "בעבור ישמע העם" אינו טעם ל"אנכי בא אליך בעב הענן". לכן אמרו במערבא שהוא פסוק אחר, והיינו, שכעבור שישמע העם בדברי עמך — יאמינו גם כך לעולם, כענין שנאמר בים סוף: "ויאמינו בה' ובמשה וגו'". ואח"כ ויגד משה את דברי וגו', לא משמע להו לפי ענינו שהוא פסוק אחד, דהא לא מצינו בכל הענין דברי השי"ת אל משה ושוב דברי משה אל ישראל בפסוק אחד. מהרש"א במס' קידושין [ל' ע"א].

89. והיינו, שלא תאמר שהעשיר משכר לימוד שנתנו לו ישראל, שהרי אמר משה "מה אני בחנם וכו'". מהרש"א.

לומר שמלת אל הפוכה, כאילו היתה בתחלת הפסוק. ופירושו של הפסוק: אל, צדקתך נגלית כהרים שהם גלויים. אבל אלמלא ההפסק, היה במשמע אחר שתלכו, אחר שתעבורו, אחר שתאסף, קדמו שרים אחר הנוגנים, שהנוגנים קדמו להם. צדקתך כהרים של אל. ונקראים עטור סופרים, משום שהם מעטרים את הדבר בטעם הקריאה.

87. כתבו הראשונים שאינו כך בשום חומש שלפנינו. ויש שגרסו: "את דהנפש". והיינו, מילת "את" הראשונה של הפסוק "חי ה' את אשר עשה לנו את הנפש הזאת וגו'". ועיי' בהגהות הגר"א שהביא עוד ג' מקומות בתנ"ך שלפנינו, שיש בהם מילים שכתבן ולא קריין.